

DVĚ AREÁLOVÉ PUBLIKACE O VÝCHODNÍCH SLOVANECH A NEJEN O NICH

Kultura rosyjska w ojczyźnie i diasporze. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Lucjanowi Suchankowi. Pod redakcją Lidii Liburskiej. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007. ISBN 978-83-233-2328-0.

Ľubica Harbuľová (ed.): *Migrácia obyvateľov východnej Európy na územie Slovenska a Čiech (prvá polovica 20. storočia)*. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov 2009. ISBN 978-80-555-0092-8.

Dvě areálové publikace vyšly v Krakově a Prešově. První je festschriftem tvůrce pojmu emigrantologie jako specifické disciplíny Lucjana Suchanka, dlouholetého předsedy Polského komitétu slavistů a člena prezidia Mezinárodního komitétu slavistů.

První oddíl *Refleksja metodologiczna* soustřeďuje obecné úvahy z širokého okruhu jubilantových zájmů. Telesfor Poźniak (Wrocław) se zabývá „bulharskou stopou“ v ruské slavistice a literatuře. Ukazuje na její paleoslavistické kořeny, ale zkoumá také bulharské inspirace v ruské próze např. narodnické proveniencie i ve velké próze I. S. Turgeněva a prvky bulharské fascinace u Lva Tolstého, F. M. Dostojevského, V. M. Garšina, V. V. Vereščagina aj. Dorota Gil (Kraków) srov-nává srbskou historiosofii a ruské náboženské myšlení. Tématem bratrů Michaila a Nikolaje Bachtinových se zabývá Bogusław Żyłko, Julian Kornhauser (Kraków) ukazuje ruskou literaturu jako významný intertext v próze chorvatské prozaičky Dubravki Ugrešić a autor těchto řádků v jediném příspěvku, jenž se vysloveně týkal metodologie areálových studií píše o střední Evropě a Rusku. Druhý oddíl je věnován poněkud schematicky formulované, ale vždy atraktivní a zejména na Západě oceňované ose Rusko-Západ v emigrantologickém kontextu. Bohužel nevidím tu metodologicky nic podstatně nového, spíše staré opakování běžných kulturně historických studií s jediným rozdílem v terminologii: zdá se, že

emigrantologie tu je přítomna jako kvantum materiálu, nikoli jako kvalita metodologie. Nicméně najdeme tu samozřejmě řadu podnětných, objevných a nových materiálů, ať už v práci Stefana Garzonio o ruské kolonii v Římě, Celiny Judy o bulharské emigraci, rozbor Agnieszky Malek-Lustig o obraze Západu u S. Dovlatova; skutečně emigrantologickým se mi však jeví spíše příspěvek Marii Dąbrowské-Partyky srovnávající Brodského, Miłosze a Pekiće. Třetí oddíl je poněkud mlhavý (Pro-blém kulturní sebeidentifikace mezi vírou a rozumem): vynikají tu studie Hanny Kowalské-Stusové o kulturním kontextu anatomie smuty, Franciszka Zejky o polském úsilí o zachování národní identity v době neexistence Polského státu, Anny Ražny o ruské inteligenci, Kazimierza Pruse o náboženské kultuře staroobřadců (raskolníků), přínosná je studie Lidii Limburské o Alexandru Suchovokobylinovi, Ewy Thompsonové a Bazyli Białokozowicze o Lvu Tolstém a jeho myšlenkových souvislostech i práce Andrzeje Dudka o tajném životě Ježíšově u D. S. Merežkovského. Estetický oddíl soustřeďuje studie známého Bronislawa Kodzise o N. Jevreinovovi, Adama Bezwińskiego o estetických úvahách Čaadajevových, N. Žekulina o básních pro děti z pera A. S. Puškina ve spojitosti s W. A. Mozartem a Barbary Stawarzové o umění v reflexích Konstantina Baťuškova.

Politologický oddíl obsahuje tři studie, a to A. Avdějeva o ruské propagandě (2004–2006), Joachima Diece o opozičnosti a kritice socialismu Igora Szafarewicze a Andreje Zwolińskiego o stanovisku polských biskupů k ruskému komunismu v meziválečném období.

Je škoda, že v jubilejním sborníku polského rusisty zjevně českého původu (sám o tom nejednou mluvil) se neobjevila ani jedna studie s vysloveně bohemistickou tematikou.

Často až brilantní studie, kvalitní, někdy nový nebo nově „nasvícený“ materiál, ale jen malý posun ve vývoji metodologie Suchánkovy emigrantologie a areálovosti, rusologie (россиеведение).

Slovenský sborník se drží více historicko-politických kořenů, je pestřejší, ale možná vědecky povrchnější, spíše faktografický, ale přitom velmi podnětný. Platí to hned o jeho prvním oddíle *Slováci – Česi – Rusi. Migrácia obyvatel'ov a kontakty pred rokom 1917* (je zřejmé, že i tu je mezníkem revoluční rok 1917, zejména bolševická Říjnová revoluce). Z. S. Nenaševová píše o české emigraci a jejích projektech na jihu Ruska, Miroslav Daniš o postojích slovenské politické reprezentace k Rusku na přelomu 19. a 20. století. Druhý oddíl má historicky menší rozpětí: Radomír Vlček analyzuje vztah Karla Kramáře a ruské emigrace v Československu, Viktorija Ljašuk píše o Bělorusech v meziválečném Československu na základě paměti básničky Larysy Henijuš (tu mám pocit, že úlohu běloruské emigrace přikrášluje a zhlazuje kontroverzní hroty za Protektorátu Čechy a Morava, je to velmi delikátní téma, jehož dosah nelze podceňovat – stejný je ovšem případ Rusů nebo Ukrajinců v tzv. Protektorátě). O ukrajinské emigraci na Slovensku v mezi-

Recenze

válečném období píše Tatiana Hudáková, Igor Lichtej deskribuje ukrajinskou emigraci na Podkarpatské Rusi (1919–1929), o Rusínech píše Peter Švorc, Ľubica Gavotová kompetentně analyzuje příchod sester Řádu sv. Bazila Velikého do Československa, o ruské emigraci jako azylu těla a duše se krátce zmiňuje Valerij Kupko, autor těchto řádků líčí brněnský příběh Sergije Vilinského a Viera Žemberová píše o Alexandru Pogorelovovi na Slovensku. Oddíl dotvářejí studie Valérie Juríčkové a Michala Romana na ukrajínistická vztahová témata. Třetí oddíl sleduje migrační vlnu z východní Evropy po roce 1945 (do konce 40. let – jde o ukrajinské utečence na Slovensku – 1944), studii z pera Michala Šmigeľa a Petra Mička, o aktivitě Ukrajinské povstalecké armády na Slovensku po druhé světové válce (téma, jež svým způsobem dnes znovu otevřel prezident Juščenko); k problematice přispěl znalec reemigrace volyňských Čechů Jaroslav Vaculík, o optantech ze Zakarpatské Ukrajiny na Slovensku v letech 1947–1948 píše Marián Gajdoš.

Summa summarum: obě publikace ukazují na to, že areálová tematika je nyní dominantní, až z toho jde strach. Po velkém odporu ze strany některých hyperkonzervativních pražských filologů jsme svědky známého odezdikezdismu: to se však nedá říci o Polácích a Slovácích, kteří se těmito postupy zabývali vždy. Prostor zkoumání metodologie, rozpětí a hranice areálových studií však tu stále zeje. Jeden z areálologů neví o druhém, propojení jako by neexistovalo, slepý izolacionismus tu ohrožuje jinak velmi dobré materiálové výzkumy. Hic Rhodus hic salta.

Ivo Pospíšil

PŘÍSPĚVEK K RUSKO-KAZAŠSKÝM LITERÁRNÍM VZTAHŮM V 20. STOLETÍ

Olzas Sulejmenow: *Gliniana księga*. Z ruštiny přeložil Jan Stachurski, úvodem opatřil Eugeniusz Czaplejewicz. Oficyna Olszynka, Warszawa 2008. 176 s.

Kazašská poezie jako integrální středoasijská součást jazykové a etnický rozvrstveného písemnictví orientálního Východu nepatří v střeoevropském kontextu k čtenářsky osvojeným hodnotám, které by podporovaly či kriticky vyvracely hegemonský charakter evropocentrického mýtu o civilizační dominanci. Radikální „jinakost“ a tematickou „exotičnost“ východních literatur v komparaci s evropsko-americkými kulturami však nelze vysvětlovat jako esteticky podřadnou a recepčně nezajímavou, jde tu spíše o pochopení specifičnosti uměleckých kořenů orální